

«Порода»

Документальний,
1998, Interneus Ukraine.
Автор і режисер — Т.Калужна,
оператор — В.Кукоренчук,
звукорежисер —
Г.Стремовський,
монтаж — А.Хмельницька,
продюсери — С.Буковський,
О.Сани.

■ Кадри з фільму «Порода».

Цей фільм — студентська робота молодого режисера Тетяни Калужної. Сюжетно він являє собою натуралістичний чорно-білий уривок з життя. Задумано фільм як жалісну сповідь бідної дівчини (яка, тим не менше, вже спромоглася стати режисером фільму). Назва «Порода» ряснить безліччю асоціацій: це і вугільна порода (дія фільму відбувається у шахтарському селищі на Донеччині), і порода людей (товстосумів і бідняків), і порода голубів, яких розводить морський офіцер у відставці, батько героїні фільму. А ще назву можна перефразувати й інакше: порода — рід-рідня.

Автобіографічний фільм знято в родинному гнізді, яке показується контрастно: на тлі безладу і гнітючої бідності, що настала в «наші часи», подаються спогади колишнього щасливого життя. Щасливе минуле і безпросвітна сучасність підкреслюються символікою кольорів (їх у фільмі два — чорний і білий). Після затемнених зйомок спалах висвічує давні фото батьків у розквіті молодості і щастя. З реплік голови сімейства виразно проглядає ностальгія за російською імперією: «...Россия была в большом почете, взяла рассыпалась на кусочки». Україні ж традиційно дістається ганьба і нарікання. Причому ганьбу не проголошують, її показують.

Отож, первісно зорієнтований на філософську глибину, фільм скочується до однобоких політичних роздумів. До примітивності чітко підкреслено погане теперішнє і світле минуле. Ку-

хонні розмови, зачитані листи від матері, зйомки похмурих краєвидів сугестують подібні думки глядача. Чистий кінодекаданс: нині українське кіно і культура загально переживають кризу з об'єктивних економічних причин. Про це йдеться у фільмі, але авторка доводить цю думку до гігантських жахаючих узагальнень: повна розруха суспільства, смерть людей, злиденність. Коротко кажучи, реалізм а la Zola.

Але повернемося до автобіографічного фільму. Апофеозом страждань героїні стає кухонна розмова з матір'ю про майбутню долю. Що їй чинити: спробувати завоювати місце під сонцем чи, як ті голуби, повернутися до рідної домівки? Героїню цікавить питання самоствердження, сподвигає ніцшеанська воля до влади, але високий політ бажань переривається зауваженням матері: «Ты взялась не за свое дело. Ты убежала от себя. Но от себя никуда не уйдешь. Тебя толкают некому». Це насправду надзвичайно болюча тема: як людині без матеріальної підтримки чи зв'язків пробитися в люди, здійснити свою мрію, досягти успіху в житті. Власне, це проблема не лише наших днів. Часто висот досягали люди, за розумовим потенціалом цього недостойні.

Принагідно вкраплені у фільм інвективи призначені для конкретного адресата: для нашого суспільства, нашої країни. Для виправлення цієї ситуації пропонується сумнівна альтернатива, виголошена колишнім офіцером морського флоту.

Таким чином, не вдалося досягнути філософської багатозначності фільму. Хоча така тенденція намічалася. Ця документальна робота багатьма сприймається як контроверсійна, але, на мій погляд, основні акценти тут поставлені досить чітко. Чорно-біле виступає у фільмі не тільки як операторський прийом, а й як прямолінійне протиставлення доброго і поганого. Тут бракує напівтонів, без яких немає справжньої глибини.